

Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych
Biuro Dyrektora Generalnego UdSKiOR

Zbiorcza informacja o petycjach rozpatrzonych w 2020 r.

W 2020 r. do Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych wpłynęło 8 petycji; wszystkie zostały rozpatrzone bezpośrednio przez Urząd.

Petycje dotyczyły następującej problematyki:

- petycja z dnia 24 lutego 2020 r. – rozszerzenia kręgu uprawnionych do korzystania ze świadczeń opieki zdrowotnej poza kolejnością o wdowy pozostałe po zmarłych żołnierzach-górnikach – rozpatrzono negatywnie pismem z dnia 28 maja 2020 r. informującym, że w ciągu poprzednich 3 lat, dzięki zabiegom Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, krąg osób uprawnionych do świadczeń opieki zdrowotnej poza kolejnością powiększył się o ponad 100 tys. osób. Prawo do tego przywileju otrzymali działacze opozycji antykomunistycznej, osoby deportowane do pracy przymusowej, cywilne niewidome ofiary wojny oraz represjonowani żołnierze służby zastępczej. Już wcześniej prawo do uzyskania świadczeń opieki zdrowotnej poza kolejnością posiadali kombatanci, osoby represjonowane, inwalidzi wojenni, zasłużeni honorowi dawcy krwi oraz kobiety w ciąży. Istnieje zatem obawa, że dalsze powiększanie grona uprawnionych doprowadzi do tego, że będą powstawały odrębne kolejki – tym razem osób, które hipotetycznie miały móc korzystać ze służby zdrowia bez kolejki. Wskazano również, że jest to tym bardziej realny scenariusz, że konstytucyjna zasada równego traktowania wymagałaby, żeby analogiczne uprawnienia przyznać również wdowom po kombatantach, inwalidach wojennych, osobach represjonowanych, działaczach opozycji antykomunistycznej i osobach deportowanych do pracy przymusowej, co oznaczałoby powiększenie grona uprawnionych o kolejne ponad 100 tys. osób, co z kolei skutkowałoby znacznymi utrudnieniami w korzystaniu z przyznanego przywileju;
- petycja z dnia 3 czerwca 2020 r. – przedłużenia ważności terminu ścigania winnych zbrodni komunistycznych – rozpatrzono pozytywnie pismem z dnia 29 czerwca 2020 r. informującym o wystosowaniu przez Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób

Represjonowanych w dniu 28 maja 2020 r. do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, Prezesa Rady Ministrów, Prezesa Partii „Prawo i Sprawiedliwość” oraz Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu pisma wskazującego na potrzebę podjęcia pilnych działań legislacyjnych mających zapobiec przedawnieniu zbrodni komunistycznych. Poinformowano również, że w dniu 10 czerwca 2020 r. został wniesiony do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przez grupę posłów Partii „Prawo i Sprawiedliwość” projekt ustawy o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, zgodnie z którym zbrodnie komunistyczne nie podlegają przedawnieniu oraz że Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwalił ustawę¹;

- petycja z dnia 1 czerwca 2020 r. – zmiany brzmienia art. 8a ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego poprzez skreślenie wyrazów „w okresie od dnia 1 listopada 1982 r. do dnia 28 lutego 1983 r.” – rozpatrzono negatywnie pismem z dnia 26 czerwca 2020 r. przypominającym wcześniejsze próby zmiany przedmiotowej ustawy w postulowanym zakresie (między innymi druki sejmowe nr 665 i 2063 w poprzedniej kadencji Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej) oraz o zajętych przez Radę Ministrów w odniesieniu do tych projektów stanowisku, a także informującym o tym, że stanowisko to pozostaje aktualne również w odniesieniu do przedmiotowej petycji. Zwrócono również uwagę, że służba wojskowa nie była formą pozbawienia wolności, w konsekwencji czego nawet jeśli jej odbywanie było formą represji politycznej, to nie powinno stanowić to tytułu do uzyskania odszkodowania z ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych

¹ Ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. poz. 1273).

za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Rozwiązanie takie byłoby bowiem sprzeczne z istotą tej ustawy, którą jest naprawianie krzywd wynikających z różnych form pozbawienia wolności;

- petycja z dnia 11 czerwca 2020 r. – zwiększenia świadczeń dla beneficjentów ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych – rozpatrzono pozytywnie pismem z dnia 6 lipca 2020 r. informującym o przygotowywanym projekcie ustawy o zmianie ustawy o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych przewidującej przyznanie byłym działaczom opozycji specjalnego dodatku emerytalnego, którego wysokość stanowiłaby różnicę między kwotą równą 200% najniższej emerytury (2.400,00 zł) a kwotą świadczenia emerytalno-rentowego pobieranego przez osobę uprawnioną²;
- petycja z dnia 31 sierpnia 2020 r. – przyznania represjonowanym w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej górnikom tzw. świadczenia wyrównawczego w wysokości wyższej, niż dla innych grup społecznych – rozpatrzono negatywnie pismem z dnia 30 listopada 2020 r. informującym, że świadczenie wyrównawcze, którego wysokość stanowi różnicę między kwotą 2.400,00 zł a kwotą otrzymywanego przez daną osobę świadczenia emerytalno-rentowego, nie jest świadczeniem, które ma całkowicie wyrównywać – w dziedzinie uprawnień emerytalnych – skutki represji doznanych przez osoby będące beneficjentami ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych. Celem przyświecającym ustawodawcy przy jego tworzeniu było bowiem zapewnienie pewnych minimalnych świadczeń dla osób zasłużonych dla niepodległości, przy czym uprawnienia te są zapewne nie satysfakcjonujące

² Ustawa z dnia 14 sierpnia 2020 r. o zmianie ustawy o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1578).

dla tych represjonowanych, którzy w wyniku represji byli przenoszeni z dobrze płatnych stanowisk na stanowiska pracy z niższym wynagrodzeniem albo w ogóle nie mogli świadczyć pracy – są jednak adekwatne do obecnych możliwości finansowych państwa. Jednocześnie poinformowano, że w Sejmie Rzeczypospolitej Polskiej procedowany jest projekt ustawy (druk sejmowy nr 578), zgodnie z którym okresy niewykonywania pracy z powodów represji politycznych lub okresy niemożności wykonywania pracy w zawodzie wskutek represji politycznych mają zostać uznane za okresy opłacone składką od przeciętnego wynagrodzenia wypłacanego w Polsce w owym czasie³;

- petycja z dnia 9 października 2020 r. – dokonania zmian w prawie, które wyeliminowałyby pośrednictwo organizacji kombatanckich w procesie mianowania żołnierzy na wyższe stopnie wojskowe – rozpatrzono negatywnie pismem z dnia 15 grudnia 2020 r. informującym, że zgodnie z przepisami ustawy z dnia 24 lipca 1999 r. o szczególnych zasadach, warunkach i trybie mianowania na wyższe stopnie wojskowe żołnierzy uczestniczących w walkach o wolność i niepodległość Polski podczas II wojny światowej i w okresie powojennym w przypadku osób niebędących członkami organizacji kombatanckich możliwe jest złożenie wniosku o mianowanie na wyższy stopień wojskowy za pośrednictwem wojskowego komendanta uzupełnień, co oznacza, że już obecnie obowiązujące przepisy nie wymagają pośrednictwa organizacji kombatanckich w tej procedurze;
- petycja z dnia 16 listopada 2020 r. – nowelizacji ustawy z dnia 14 sierpnia 2020 r. o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom zesłanym lub deportowanym przez władze Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich w latach 1936-1956 – rozpatrzono pozytywnie pismem z dnia 3 lutego 2021 r. informującym o złożeniu w dniu 15 stycznia 2021 r. w Sejmie Rzeczypospolitej Polskiej projektu ustawy

³ Ustawa z dnia 30 marca 2021 r. o zmianie ustawy o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 794).

o zmianie ustawy o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 907) przewidującego zmiany w ustawie z dnia 14 sierpnia 2020 r. o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom zesłanym lub deportowanym przez władze Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich w latach 1936-1956, w myśl których świadczenie przewidziane tą ustawą miałyby być przyznawane również za okresy deportacji mające miejsce przed rokiem 1936 i po roku 1956, w konsekwencji czego świadczenie to przyznawane byłoby za każdy miesiąc wskazany w decyzji Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych o przyznaniu uprawnień kombatanckich, a tym samym wypełnione zostałyby postulaty petycji⁴;

- petycja z dnia 20 listopada 2020 r. – zmiany brzmienia art. 8a ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego poprzez wykreślenie wyrazów „od dnia 1 listopada 1982 r. do dnia 28 lutego 1983 r.” – rozpatrzono negatywnie pismem z dnia 8 stycznia 2021 r. informującym, że petycja pomija *ratio legis* ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, którym jest stworzenie możliwości dochodzenia odszkodowania nie za każdy rodzaj represji politycznej, ale wyłącznie za takie jej formy, które miały formalny lub faktyczny charakter pozbawienia wolności. Zasadniczo więc takie prawo mogą uzyskać osoby więzione, aresztowane lub internowane, przy czym cezura listopad 1982 – luty 1983 związana jest właśnie z tą ostatnią formą represji – osoby powołane wówczas do wojska zostały umieszczone w tzw. Wojskowych Obozach Internowania, będących specyficzną formą służby wojskowej, której nie podlegały osoby wcielone do wojska wskutek represji politycznych podejmowanych w innych

⁴ Ustawa z dnia 30 marca 2021 r. o zmianie ustawy o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 794).

okresach Polskiej Rzeczypospolitej Polskiej (najpowszechniej po Marcu 1968 r.). Właśnie ta specyfika funkcjonowania Wojskowych Obozów Internowania, będących *de facto* miejscami odosobnienia, sprawia, że osoby poddane tej represji są beneficjentami wspomnianej ustawy.